

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 3.6.2008
COM(2008) 334 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Τελική αξιολόγηση του προγράμματος eTEN

(υποβληθείσα από την Επιτροπή)

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Τελική αξιολόγηση του προγράμματος eTEN

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τελική αξιολόγηση του προγράμματος eTEN και καλύπτει την περίοδο από τον αναπροσανατολισμό (2002) έως το τέλος του προγράμματος (Δεκέμβριος 2006), ανταποκρινόμενη στην απαίτηση που διατυπώνεται στο άρθρο 19 του δημοσιονομικού κανονισμού που αφορά το πρόγραμμα.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το πρόγραμμα eTEN προέκυψε από την πρωτοβουλία TEN¹, στόχοι της οποίας ήταν η παροχή Διερωπαϊκών Δικτύων στα πεδία των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας. Η ανάπτυξη ευρωπαϊκών υποδομών για μεταφορές, τηλεπικοινωνίες και ενέργεια συνιστούν φιλόδοξους στόχους² και αναφέρονται στη Συνθήκη, καθώς και στις κατευθύνσεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση³.

Ο στόχος των eTEN είναι να συμβάλουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας με την έννοια της οικονομικής μεγέθυνσης, της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της συμμετοχής όλων στην κοινωνία της γνώσης. Τα κύρια θέματα που καλύπτονται είναι η ηλε-διακυβέρνηση, η ηλε-διοίκηση, η ηλ-υγεία, η ηλ-ένταξη και η ηλε-μάθηση. Σε μεταγενέστερη φάση προστέθηκε και έκτο θέμα, ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τις ΜΜΕ.

Έως το 2005, όλα τα TEN διέθεταν κοινή δημοσιονομική βάση⁴ (εν προκειμένω «δημοσιονομικός κανονισμός»), βάσει της οποίας ήταν δυνατή μέγιστη επιχορήγηση έως 10% του συνολικού επενδυτικού κόστους⁵. Στο πλαίσιο αυτό, το eTEN

---

¹ Η πρωτοβουλία για τα Διερωπαϊκά Δίκτυα (TEN) βασίζεται στα άρθρα 154, 155 και 156 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που ορίζουν ως στόχο την καθιέρωση Διερωπαϊκών Δικτύων στα πεδία των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας.

² COM (2007) 0135: Ανακοίνωση της Επιτροπής – Διερωπαϊκά Δίκτυα: προς μια ενοποιημένη θεώρηση {SEC(2007) 374}.

³ Κατευθύνσεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2005-2008) αριθ. 9, 10, 11 και 16.

⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2236/95 του Συμβουλίου, της 18ης Σεπτεμβρίου 1995, περί καθορισμού των γενικών κανόνων για τη χορήγηση κοινοτικής ενίσχυσης στον τομέα των διερωπαϊκών δικτύων (ΕΕ L 228 της 23.9.1995, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1655/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19^{ης} Ιουλίου 1999, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1159/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2005.

⁵ Άρθρο 5 του κανονισμού αριθ. 2236/95 του Συμβουλίου.

χρηματοδότησε έργα σε ποσοστό 50% για μελέτες σκοπιμότητας και αξιολόγησης⁶, και σε ποσοστό 10% για έργα που περιλαμβάνουν την εγκατάσταση υπηρεσιών. Η δημοσιονομική βάση για το eTEN αναθεωρήθηκε το 2005⁷, παρέχοντας τη δυνατότητα για αυξημένες επιχορηγήσεις ύψους έως και 30% του συνολικού επενδυτικού κόστους για έργα εγκατάστασης.

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Συνθήκης, καταρτίστηκε δέσμη κατευθυντήριων γραμμών που κάλυπτε τους στόχους, τις προτεραιότητες και τις αδρές γραμμές των προβλεπόμενων μέτρων, και όπου προσδιορίζονταν έργα κοινού ενδιαφέροντος⁸ (εν προκειμένω «προσανατολισμοί»). Οι προσανατολισμοί τροποποιήθηκαν το 2002 για πληρέστερη ευθυγράμμιση του προγράμματος με τις κοινοτικές πολιτικές και ιδιαίτερα με την πρωτοβουλία i2010. Ταυτόχρονα, το όνομα του προγράμματος άλλαξε από TEN Telecom σε eTEN.

Βάσει του άρθρου 19 του δημοσιονομικού κανονισμού για τα TEN απαιτείται από την Επιτροπή να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αναλυτική έκθεση για την πείρα που αποκόμισε από τους μηχανισμούς που προβλέπονται στο πλαίσιο του δημοσιονομικού κανονισμού για τη χορήγηση κοινοτικών ενισχύσεων, ιδίως από το μηχανισμό και τις διατάξεις που καθορίζονται στο άρθρο 4. Το παρόν έγγραφο ανταποκρίνεται στην παραπάνω απαίτηση.

Το eTEN υλοποιήθηκε μέσω έργων επιμερισμένης δαπάνης που επελέγησαν βάσει δημόσιων προσκλήσεων υποβολής προτάσεων. Συγκροτήθηκαν συνολικά 149 έργα επιμερισμένης δαπάνης έπειτα από δημόσιες προσκλήσεις για υποβολή προτάσεων, με συνολική χρηματοδότηση που μόλις υπερέβαινε τα 177 εκατ. ευρώ. Έχουν ολοκληρωθεί έργα από τα προγράμματα του 2003 και 2004, συνεχίζονται όμως τα αντίστοιχα για το 2005 και το 2006. Όλα τα έργα αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2009.

Το 2005 πραγματοποιήθηκε ενδιάμεση αξιολόγηση⁹ που αφορούσε τα αποτελέσματα έργων από προγράμματα έως και το 2002, καθώς και τα αρχικά αποτελέσματα από το πρόγραμμα eTEN, το οποίο άρχισε το 2002.

3. ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολογήθηκαν τα ακόλουθα θέματα: σημασία των στόχων του προγράμματος, προτεραιότητες και μέσα υλοποίησης, η αποτελεσματικότητα και ο αντίκτυπος του προγράμματος, η αποτελεσματικότητα και η οικονομική απόδοσή του, η χρησιμότητα και η βιωσιμότητά του, καθώς και περιπτώσεις αιτιακής συνάφειας, από τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν, έως τις δραστηριότητες και τον αναμενόμενο αντίκτυπο (λογική της παρέμβασης).

⁶ Άρθρο 4 παράγραφος 1(α) του κανονισμού αριθ. 2236/95 όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1159/2005.

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1159/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2005.

⁸ Απόφαση αριθ. 1376/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12^{ης} Ιουλίου 2002, για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. αριθ. 1336/97/ΕΚ σχετικά με σύνολο προσανατολισμών για τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα στον τομέα των επικοινωνιών (ΕΕ L 200 της 30.07.2002, σ. 1)

⁹ COM (2005)354 τελικό, 1^η Αυγούστου 2005.

Η εν λόγω αξιολόγηση διενεργήθηκε το 2007 από ομάδα επαγγελματιών αξιολογητών μιας εταιρίας¹⁰ με την οποία συνήφθη σύμβαση για τον σκοπό αυτό. Η ομάδα κατέληξε σε σαφή αξιολόγηση μέσω ενδελεχούς ανάλυσης των διαθέσιμων στοιχείων που αποτελούνταν από υλικό παρακολούθησης και αξιολόγησης, όπως εξάλλου και τεκμηρίωση και αποτελέσματα προγραμμάτων. Οι αξιολογητές βελτίωσαν περαιτέρω την ποιότητα της βάσης τεκμηρίων, πραγματοποιώντας συνεντεύξεις με βασικούς εκπροσώπους των ενδιαφερόμενων. Με το παρόν έγγραφο, η Επιτροπή ανακοινώνει τα αποτελέσματα της αξιολόγησης σύμφωνα με τον κανονισμό που αφορά το πρόγραμμα.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Το παράρτημα 1 της παρούσας ανακοίνωσης περιλαμβάνει την πλήρη σειρά των συμπερασμάτων της έκθεσης του αξιολογητή.

Η Επιτροπή χαιρετίζει την έκθεση αξιολόγησης και τα συμπεράσματά της, που επιβεβαιώνουν την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης του προγράμματος καθώς και τη χρησιμότητά του.

Σε αντίθεση με τα συμπεράσματα της έκθεσης αξιολόγησης, η Επιτροπή θεωρεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν ήδη δημιουργηθεί συνέργειες ανάμεσα στο πρόγραμμα TEN και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής. Λόγω της χρηματοοικονομικής συνεισφοράς ύψους περίπου 5% που κατέβαλαν τα νέα κράτη μέλη έναντι απόδοσης περίπου 11% υπό μορφή χρηματοδότησης των έργων, οι φορείς από τα νέα κράτη μέλη γνώρισαν ιδιαίτερη επιτυχία. Η συγκεκριμένη πείρα από τα αποτελέσματα των έργων συνιστά υγιή βάση για την περαιτέρω εγκατάσταση υπηρεσιών, ενώ είναι γνωστό ότι ορισμένοι φορείς έχουν ήδη προσεγγίσει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής για την υποστήριξη της περαιτέρω εγκατάστασης υπηρεσιών. Περισσότερα αποτελέσματα συνέργειας αναμένονται με την ολοκλήρωση των περισσότερων έργων. Η Επιτροπή θα αναφερθεί στο θέμα αυτό στην ενδιάμεση έκθεση για το πρόγραμμα υποστήριξης πολιτικής για τις ΤΠΕ στο πλαίσιο του CIP, την οποία θα υποβάλει το 2009.

Αναγνωρίζει επίσης ορισμένες αδυναμίες που εντοπίστηκαν από τους επαγγελματίες αξιολογητές, συγκεκριμένα στο χρονικό διάστημα από την περάτωση της πρόσκλησης έως την ανάθεση της σύμβασης, καθώς και τη μακρά διάρκεια των έργων. Επισημαίνει ότι, ωστόσο, οι εν λόγω αδυναμίες ελάχιστα επηρέασαν τη συνολική υλοποίηση του προγράμματος: Η Επιτροπή έχει ήδη ενεργοποιήσει νέες υπηρεσίες που, στο μέλλον, θα περιορίζουν ανάλογες καθυστερήσεις.

Η Επιτροπή χαιρετίζει την θετική αξιολόγηση του σχεδιασμού του προγράμματος, την αποτελεσματικότητα της διαχείρισής του, καθώς και το δυναμικό του προγράμματος για επίτευξη βιώσιμων αποτελεσμάτων, δημιουργία θετικού αντίκτυπου και πρόσθετης αξίας, με την κινητοποίηση όλων των λειτουργιών που είναι απαραίτητες για επιτυχή εγκατάσταση των ΤΠΕ και την ενεργοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι το πρόγραμμα υποστήριξης πολιτικής για τις ΤΠΕ που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα

---

¹⁰ RAND Europe, με την οποία συνήφθη σύμβαση έπειτα από κλειστό διαγωνισμό που οργάνωσε η ΓΔ Κοινωνία της Πληροφορίας, το φθινόπωρο του 2006.

πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (CIP) θα βασιστεί πιθανότατα στα αποτελέσματα του eTEN.

Εκτιμά ότι η υλοποίηση της μοναδικής αυτής δέσμης ιδρυτικών μηχανισμών απετέλεσε ιδιαίτερη πρόκληση για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, ενώ χαιρετίζει το γεγονός ότι οι αξιολογητές έχουν αναγνωρίσει τις προσπάθειες, από τις οποίες προέκυψαν μείζονες βελτιώσεις στις μεταγενέστερες φάσεις του προγράμματος.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Επιτροπή θεωρεί ότι πρόκειται για μια πολύ θετική έκθεση που επιβεβαιώνει τόσο την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης του προγράμματος, όσο και τη χρησιμότητά του. Ορισμένες αδυναμίες που εντοπίστηκαν δεν είχαν σημαντική επίδραση στη συνολική υλοποίηση του προγράμματος.

Στον άμεσο αντίκτυπο εντάσσεται η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων από νέα κράτη μέλη, των κεφαλαίων ΜΜΕ και των δημόσιων φορέων που ευνοούν την περαιτέρω εγκατάσταση και αφομοίωση αποτελεσμάτων του έργου σε πανευρωπαϊκή κλίμακα, καθώς και την ανταγωνιστική ευρωστία των αγορών για τους τύπους υπηρεσιών που χρηματοδοτούνται από το eTEN. Βάσει των έως τώρα αποτελεσμάτων, εύλογα αναμένεται ότι το πρόγραμμα θα έχει ισχυρό συνολικό αντίκτυπο, με την τόνωση νέων πεδίων δραστηριότητας και την επίδειξη τρόπων με τους οποίους οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλουν σε μια αποτελεσματική πολιτική όσον αφορά την καινοτομία και το πρόγραμμα δράσης της Λισαβόνας καθώς και τους στόχους της πρωτοβουλίας i2010. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι το ακόλουθο πρόγραμμα, το πρόγραμμα υποστήριξης πολιτικής για τις ΤΠΕ στο πλαίσιο του CIP, θα βασιστεί αποτελεσματικά στα πορίσματα του eTEN.

Οι εργασίες θα συνεχιστούν το 2009 από τους αξιολογητές και από την Επιτροπή, ώστε να καθορισθεί ο αντίκτυπος των έργων των προηγούμενων ετών του προγράμματος eTEN. Η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση για τις εργασίες αυτές στην ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος υποστήριξης πολιτικής για τις ΤΠΕ στο πλαίσιο του CIP.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Καίρια ευρήματα από την έκθεση του αξιολογητή

Η εταιρία RAND Europe πραγματοποίησε τελική αξιολόγηση του προγράμματος eTEN. Το εν λόγω πρόγραμμα ολοκληρώθηκε επίσημα στα τέλη 2006, μολονότι ορισμένες δραστηριότητες έργων, για τις οποίες συνήφθησαν συμβάσεις στην τελευταία φάση της διάρκειάς του, συνεχίζονται ακόμα. Παρακάτω παρουσιάζονται τα κύρια συμπεράσματα της αξιολόγησης:

Συνολική επιτυχία του προγράμματος

Τελικά, το eTEN λειτούργησε εύρυθμα και, στις τελευταίες φάσεις του, με επιτυχία, γεγονός που συνέβαλε στην επίτευξη των συνολικών στόχων του. Το πόρισμα αυτό αξιολογείται, ωστόσο, με δύο επισημάνσεις: Η επιτυχία δεν επετεύχθη χωρίς δυσχέρειες, ιδίως στα πρώτα χρόνια του προγράμματος. Επιπλέον, δεν είναι ποσοτικοποιήσιμος ο βαθμός της επιτυχίας του, εν μέρει επειδή δεν είναι ακόμα απολύτως ορατός ο αντίκτυπος και επειδή οι συνολικοί στόχοι του διατυπώθηκαν με ποιοτικούς όρους, χωρίς συγκεκριμένα μετρήσιμα κριτήρια επιτυχίας.

Μηχανισμοί για την υλοποίηση του προγράμματος

Δεν χρησιμοποιήθηκαν άλλοι μηχανισμοί χρηματοδότησης εκτός από την επιχορήγηση: τούτο είναι αναμενόμενο, δεδομένου του περιορισμένου μεγέθους των έργων και δεν πιστεύουμε ότι οι επιδόσεις του προγράμματος επηρεάστηκαν σημαντικά από αυτό. Δεν υπήρξε ισχυρή σύνδεση με τα Ευρωπαϊκά Ταμεία Περιφερειακής Ανάπτυξης και με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, παρά τις προφανείς προοπτικές για οφέλη.

Αρχικά έγινε κατάχρηση του μηχανισμού του έργου επικύρωσης στην αγορά (MV), (εν μέρει εξαιτίας των ευνοϊκότερων οικονομικών ρυθμίσεων υπέρ των συμμετεχόντων): τούτο επανορθώθηκε στις ύστερες φάσεις του προγράμματος. Πολλά έργα MV που ανατέθηκαν πριν από τον αναπροσανατολισμό, δεν κατέληξαν σε κάποια ορατή μετέπειτα υλοποίηση: η κατάσταση αυτή βελτιώθηκε επίσης στις ύστερες φάσεις του προγράμματος.

Ο μηχανισμός του έργου αρχικής εγκατάστασης (ID) καθυστέρησε να ενεργοποιηθεί, αλλά λειτούργησε καλά, ιδίως ακολουθώντας την πολύ καθυστερημένη επίτευξη του ορίου του 30% στη συνολική υποστήριξη, ως ποσοστού του συνολικού κόστους. Ορισμένες ελπιδοφόρες περιπτώσεις υλοποίησης βρίσκονται τώρα σε εξέλιξη και έχουν απτές προοπτικές, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων που προέρχονται από προηγούμενα έργα MV.

Οι συμβάσεις χρηματοδότησης δεν προέβλεπαν επαρκή βαθμό ευελιξίας. Κατά συνέπεια, η ανασκόπηση των έργων περιοριζόταν ως προς τη δυνατότητά της να κατευθύνει ή να ακυρώνει τις απαραίτητες μείζονες αλλαγές κατεύθυνσης κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των έργων. Ορισμένοι διαχειριστές έργων ανέφεραν, σε συνεντεύξεις, την εντύπωσή τους ότι δεν διέθεταν στην πραγματικότητα δυνατότητες τροποποίησης της κατάστασης αυτής, ακόμα και μετά τον εντοπισμό του προβλήματος.

Αποτελεσματικότητα της διαχείρισης του προγράμματος

Από το 2003 και μετά δεν προέκυψαν μείζονα θέματα διαχείρισης, ενώ το επίπεδο των διαδικασιών διαχείρισης, η ισοβαρής μεταχείριση, η ανοιχτή πρόσβαση και η διαφάνεια, καθώς και η αποτελεσματικότητα της καθημερινής διαχείρισης έφτασαν σε υψηλά επίπεδα.

Οι επιχειρησιακές διαδικασίες για την κατάρτιση των προγραμμάτων εργασιών και των προσκλήσεων, η συνοδευτική τεκμηρίωση και η παραλαβή και αξιολόγηση των προτάσεων βελτιώνονταν συνεχώς κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Σημαντικά αρχικά προβλήματα (ιδίως αναφορικά με την αξιολόγηση των προτάσεων) αντιμετωπίστηκαν επιτυχώς και οι μηχανισμοί αυτοί απέδωσαν στη συνέχεια ικανοποιητικά, ενώ έως το τέλος του προγράμματος απέδωσαν εξαιρετικά.

Η αντικειμενική διατύπωση και ο αντίκτυπος της στη διαμόρφωση του προγράμματος εργασιών υπήρξε εύλογη και ενδεδειγμένη: δεν εντοπίσαμε σημεία κριτικής όσον αφορά την εξέλιξη των στόχων, ενώ θεωρούμε πολύ θετικό χαρακτηριστικό την ευνοϊκή αυτή ανταπόκριση στις μεταβολές όσον αφορά το περιβάλλον της εξωτερικής αγοράς και της πολιτικής του προγράμματος.

Η διαδικασία για τη σύναψη συμβάσεων έργων (μια αλληλουχία που συνίσταται στην επιλογή, τον έλεγχο των διαπιστευτηρίων και την διαπραγμάτευση των τεχνικών παραρτημάτων των συμβάσεων) ήταν υπερβολικά χρονοβόρα. Τούτο είχε εντοπιστεί ως πρόβλημα ήδη από την ενδιάμεση αξιολόγηση και συνεχίστηκε μετέπειτα. Επιπλέον, τα χρονοδιαγράμματα των έργων ήταν μεγαλύτερης διάρκειας από τα αντίστοιχα του ιδιωτικού τομέα, καθώς και σε σχέση με τη δυναμική ραγδαία εξελισσόμενων κλάδων. Το γεγονός αυτό, μαζί με τις καθυστερήσεις στην ανάθεση των έργων, είχε συχνά ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση του χρόνου της διαδικασίας διάθεσης στην αγορά, που πιθανώς ματαίωσε περιπτώσεις επιτυχούς εγκατάστασης και περιόρισε τον δυναμικό αντίκτυπο.

Αποτελεσματικότητα, επιτεύγματα και αντίκτυπος

Το πρόγραμμα πραγματοποίησε σημαντική πρόοδο όσον αφορά τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων από νέα κράτη μέλη, από ΜΜΕ και φορείς του δημοσίου. Η συμμετοχή τους ευνοεί σημαντικά την περαιτέρω εγκατάσταση και αφομοίωση αποτελεσμάτων των έργων σε πανευρωπαϊκή κλίμακα, καθώς και την ανταγωνιστικότητα των αγορών γι' αυτές και συναφείς με αυτές υπηρεσίες.

Οι δραστηριότητες στην ύστερη φάση του προγράμματος προοιωνίζονται θετικές συνέπειες μέσω του σχηματισμού κοινοτήτων αξιακής αλυσίδας στον κλάδο (ιδίως στο δημόσια τομέα). Η έμφαση στις ύστερες φάσεις των δραστηριοτήτων, ώστε να συμπεριληφθεί στα έργα η αξιακή αλυσίδα σε πλήρη έκταση, περιλαμβανομένων των 'βιώσιμων εταιρών' και της 'διαρκούς ροής εσόδων', αξιοποιήθηκε πλήρως και συνιστά σημαντικό δίδαγμα για μελλοντικά προγράμματα.

Εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος

Στις ύστερες φάσεις του προγράμματος εντοπίσαμε προστιθέμενη αξία μέσω δράσεων προετοιμασίας ή/και προβολής διαρθρωτικών μεταβολών, όπως επίσης και από την τοποθέτηση πραγματικών περιπτώσεων εγκατάστασης στο κέντρο της ανάπτυξης πολιτικής. Εύλογα αναμένεται επομένως ότι το πρόγραμμα θα παραγάγει ισχυρό σημαντικό αντίκτυπο τονώνοντας νέα πεδία δραστηριοτήτων και προβάλλοντας τρόπους με τους οποίους οι ΓΠΕ μπορούν να συμβάλουν σε μια αποτελεσματική πολιτική όσον αφορά την καινοτομία και το πρόγραμμα δράσης της Λισαβόνας, καθώς και τους στόχους της πρωτοβουλίας i2010.

Βιωσιμότητα δραστηριοτήτων

Η μακρόχρονη βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων είναι δύσκολο να εκτιμηθεί στην παρούσα φάση. Ωστόσο, η συμμετοχή ολόκληρης της αξιακής αλυσίδας (που υιοθετήθηκε στις ύστερες και παραγωγικότερες φάσεις του προγράμματος), καθώς και το συγκεκριμένο παράδειγμα που προέκυψε από ορισμένα από τα έργα, τα οποία προχώρησαν σε ευρύτερη υλοποίηση μέσω της εν λόγω αξιακής αλυσίδας, αποτελούν ισχυρές ενδείξεις θετικής έκβασης.